

Protokół z kontroli przeprowadzonej w Ogrodzie Zoologicznym Leśne Zacisze

1. Oznaczenie jednostki kontrolowanej, adres.

Ogród Zoologiczny – Zoo Leśne Zacisze, Lisów ul. Wygwizdów 6, 26-026 Morawica będący własnością Pana [REDAKTOWANO]

2. Nazwa organu kontrolującego jednostkę.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach

3. Imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe kontrolującego, nr upoważnienia i data.

- 1) [REDAKTOWANO] – główny specjalista Wydział Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000 Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach, upoważnienie do kontroli nr 4/2019 z dnia 5 grudnia 2019 r.,
- 2) [REDAKTOWANO] – specjalista Wydział Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000 Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach, upoważnienie do kontroli nr 4/2019 z dnia 5 grudnia 2019 r.,

4. Data przeprowadzenia kontroli.

6 grudnia 2019 r.

5. Podstawa prawna kontroli.

Kontrola została przeprowadzona na podstawie art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614 z późn. zm.), który nakłada na regionalnego dyrektora ochrony środowiska obowiązek prowadzenia kontroli ogrodów botanicznych, zoologicznych i ośrodków rehabilitacji zwierząt w zakresie ich działalności.

6. Przedmiot kontroli.

Kontrola działalności Ogrodu Zoologicznego Leśne Zacisze w zakresie:

- 1) Warunki przetrzymywania zwierząt zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie hodowli i utrzymania poszczególnych grup zwierząt w ogrodzie zoologicznym (Dz. U. z 2005 r. Nr 5, poz. 32);
- 2) Z uwagi na otrzymaną informację o posiadaniu lwów przez właściciela ZOO w upoważnieniu do kontroli wskazano również warunki przetrzymywania zwierząt niebezpiecznych, jednak z uwagi na fakt, iż lwy są przeznaczone jedynie do przetrzymywania w ogrodzie zoologicznym nie prowadzono kontroli w tym zakresie.

7. Informacja o wcześniej przeprowadzonych kontrolach w zakresie działalności ogrodu zoologicznego.

Kontrola Ogrodu Zoologicznego była przeprowadzona w dniu 20 maja 2016 r. przed wydaniem decyzji Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na prowadzenie ogrodu zoologicznego.

8. Ustalenia kontroli.

Ogród Zoologiczny Leśne Zacisze w Lisowie istnieje od 2016 r. i jest własnością Pana [REDAKTOWANO] [REDAKTOWANO] jest przez niego zarządzany. ZOO działa na podstawie decyzji z dnia 13 października 2016 r., znak: DZP-WG.6511.1.2016.mk Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska - na utworzenie i prowadzenie ogrodu zoologicznego w miejscowości Lisów przy ul. Wygwizdów 6, na działkach o nr ewidencyjnych: 150/2, 750/2, 750/3, 750/5, 750/6, 751/2, 752/5, 773/1 o łącznej powierzchni 22,38 ha. Decyzja ta nie uległa zmianie.

Warunki przetrzymywania i eksponowania zwierząt w ogrodzie zoologicznym w Lisowie są zgodne z wymogami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie hodowli i utrzymania poszczególnych grup zwierząt w ogrodzie zoologicznym (Dz. U. z 2005 r. Nr 5, poz. 32). ZOO w Lisowie posiada pomieszczenia podstawowe dopasowane do przetrzymywanych poszczególnych gatunków zwierząt, w tym wybiegi, klatki, woliery, baseny. Pomieszczenia są

w dobrym stanie technicznym, skonstruowane w sposób spełniający co najmniej minimalne wymiary określone w rozporządzeniu. Wybiegi dla zwierząt zostały zorganizowane pod potrzeby określonych grup zwierząt, zostały wyposażone w pomieszczenia (domki), gdzie mogą schronić się zwierzęta, kryjówki, sadzawki, pnie drzew i wyspy zieleni.

ZOO w Lisowie jest sukcesywnie rozbudowywane, przygotowywane są nowe wybiegi dla zwierząt, ogrzewane pawilony/domki, uzupełniana jest infrastruktura zarówno dla zwierząt, jak i służąca do obsługi zwiedzających. W pomieszczeniach wewnętrznych dla zwierząt utrzymywany jest porządek, (np. pomieszczenie dla lwów jest codziennie sprzątane). Temperatura w budynkach jest dostosowana do przetrzymywanych gatunków, uwzględnia ich potrzeby biologiczne (np. dla żółwi +26°C). Pomieszczenia dla zwierząt posiadają indywidualne urządzenia pomiarowe, różne źródła ciepła, oświetlenia, wyciągi. Pomieszczenia są przystosowane do utrzymania czystości i wymiany podłoża. Zapewniają możliwość ukrycia się w przypadku niekorzystnych warunków atmosferycznych. Pomieszczenia przeznaczone np. dla lemurów, surykatek, uisiti wyposażone są w miejsca do wspinania, dodatkowe schronienia, a w przypadku lemurów pomieszczenie posiada tunel wykonany z siatki umożliwiający wyjście z domku na wybieg. Oświetlenie poszczególnych ekspozycji jest także dostosowywane do wymagań warunków i aktywności dobowej zwierząt. Wystroje domków są atrakcyjne i nawiązują do naturalnych miejsc i warunków występowania.

W przypadku ciężarnych samic zebry samiec na okres ciąży, porodu i tuż po narodzinach młodych jest odizolowany na wybieg graniczący bezpośrednio z wybiegiem przeznaczonym dla tych zwierząt.

Teren ogrodu jest zabezpieczony ogrodzeniem zewnętrznym. Pomieszczenia bytowania zwierząt są skonstruowane w sposób uniemożliwiający ich ucieczkę. Zapewniają one bezpieczeństwo zwierzętom jak również ich opiekunom. Zarządzający ogrodem zapewnił również warunki uniemożliwiające zbliżanie się zwiedzających bezpośrednio do ogrodzenia zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi poprzez zastosowanie pasów zieleni obsadzonych w szczególności krzewami oraz zastosowano dodatkowe wygrodenia. W przypadku zwierząt niebezpiecznych zastosowano podwójne wejścia na wybieg.

Ekspozycje mają charakter środowiskowy, w niektórych przypadkach wielogatunkowy (np. uisiti i żółwie; wielbłądy i nieświszczuki, osioł poitou i lamy) i zostały wyposażone w odpowiednie wystroje, które pełnią rolę przede wszystkim kryjówek, a jednocześnie oddają charakter pierwotnych miejsc bytowania zwierząt.

Właściciel dba o stworzenie w pomieszczeniach wewnętrznych i zewnętrznych zwierząt warunków zbliżonych do naturalnych, z dużą ilością kryjówek, elementów stałych i ruchomych jak również zapewniających możliwość zaspokojenia naturalnych potrzeb poszczególnych gatunków np. rycie, kąpiele błotne czy ścieranie racic.

W ZOO spełnione są niezbędne warunki do prowadzenia reprodukcji wybranych gatunków zwierząt (np. ptaki, zebry), przy czym zgodnie z art. 72 ustawy o ochronie przyrody w zoo nie są rozmnażane zwierzęta, jeżeli nie ma możliwości zapewnienia ich potomstwu właściwych warunków hodowli i utrzymania.

Przetrzymywane zwierzęta są objęte stałym nadzorem lekarza weterynarii. W ZOO jest zapewniona stała opieka weterynaryjna nad zwierzętami na podstawie zawartych umów o współpracy:

- 1) umowa dotycząca opieki weterynaryjnej - umowa współpracy z dnia 29.11.2019 r. zawarta z Gabinetem Weterynaryjnym [redacted] – dot. świadczenia usług lekarsko-weterynaryjnych w zakresie hodowli ptaków,
- 2) Umowa współpracy zawarta w dniu 17.09.2018 r. z Przychodnią Weterynaryjną „SAFARI” [redacted] – obejmująca świadczenie usług z zakresu obsługi lekarsko – weterynaryjnej ośrodka hodującego zwierzęta na potrzeby pokazów w miejscowości Lisów.

Z uwagi na specyfikę eksponowanych zwierząt w ogrodzie zoologicznym w Lisowie (wiele dużych gatunków) opieka weterynaryjna jest sprawowana na wybiegach i/lub w budynkach dla zwierząt. W budynku stajni zorganizowano pomieszczenie pełniące funkcję małego gabinetu weterynaryjnego (pomieszczenie o wymiarach 3m x 3,5m). W ZOO znajdują się również boksy do czasowej izolacji

zwierząt. W razie konieczności zwierzęta są przewożone do gabinetu weterynaryjnego, z którym właściciel ma podpisaną umowę. W przypadku lwów zwierzęta są transportowane do Wrocławia i tam leczone z uwagi na posiadanie specjalistycznego sprzętu. W celu transportu zwierząt właściciel posiada odpowiednie klatki dostosowane do przewozu poszczególnych grup zwierząt. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Kielcach wydał decyzję nr 260428290/1/17 z dnia 27 lutego 2017 r. stwierdzającą spełnienie wymagań weterynaryjnych w odniesieniu do działalności polegającej na transporcie zwierząt kręgowych (zwierzęta egzotyczne i dzikie), którą nadał weterynaryjny numer identyfikacyjny w odniesieniu do tej działalności.

Na terenie ZOO są wyznaczone miejsca, w których przechowywana jest karma i przygotowywane są posiłki dla zwierząt. Trwa budowa chłodni na mięso przeznaczone do skarmiania zwierząt. Właściciel ogrodu układając jadłospisy dla poszczególnych gatunków zwierząt wzoruje się na innych ogrodach zoologicznych, delikatnie modyfikując ich jadłospisy. Po konsultacjach z Panem Marcinem Przybyło z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie zmieniono podawanie przeżuwaczom pasz treściwych (w naturalnych warunkach nie jedzą owsa czy kukurydzy czy chociażby granulatów), małpom wprowadzono zamiast owoców warzywa – ograniczając w ten sposób ilość podawanego cukru. Dla drapieżników dieta ustalona przez lekarza Pana K [REDAKOWANE]

Zwłoki padłych zwierząt są odbierane, transportowane i utylizowane przez firmę Sari Polska Sp. z o.o., na podstawie umowy z dnia 28.05.2018 r. na odbiór, transport i unieszkodliwianie padłych sztuk zwierząt nieobjętych dopłatą ARiMR.

W ZOO został wygospodarowany osobny budynek do czasowego przetrzymywania zwłok padłych zwierząt, w którym również odbywają się sekcje zwłok.

W trakcie wizji w ZOO nie stwierdzono zagrożeń wewnętrznych wynikających z organizacji i funkcjonowania ZOO w Lisowie. Ze względu na usytuowanie ogrodu zoologicznego na skraju wsi w sąsiedztwie lasów, zagrożenie mogą stanowić dzikie zwierzęta lisy, ptaki drapieżne, które zdarza się, że polują na bytujące w ZOO zwierzęta.

Od początku utworzenia w ZOO przetrzymywane były dziki, jednak z uwagi na rozprzestrzeniającą się chorobę – afrykański pomór świń ASF zwierzęta musiały zostać wybite w dniu 2.12.2019 r.

W trakcie kontroli zwrócono również uwagę na spełnianie wymogów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w ogrodach zoologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 4, poz. 26). Zgodnie z tym rozporządzeniem na ogrodzeniach wybiegów gdzie przetrzymywane są zwierzęta niebezpieczne należy umieścić tabliczki informujące o zwierzęciu niebezpiecznym, co w ogrodzie zoologicznym w Lisowie zostało spełnione (dok. fotograficzna).

W trakcie kontroli analizowano również działalność ogrodu pod kątem spełnienia warunków decyzji Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 13 października 2016 r., znak: DZP-WG.6511.1.2016.mk w sprawie utworzenia i prowadzenia ogrodu zoologicznego Leśne Zacisze w Lisowie oraz wymagań ustawowych wynikających z art. 69 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.).

Jak wspomniano wyżej przetrzymywanie zwierząt w ZOO odbywa się w warunkach zgodnych z wymogami biologii poszczególnych gatunków, określonych w rozporządzeniu wydanym na mocy art. 70 ustawy o ochronie przyrody;

Udostępnianie przetrzymywanych w ZOO zwierząt odbywa się bez ograniczeń. Zwierzęta utrzymywane w ZOO w Lisowie są eksponowane w miejscach dostępnych dla zwiedzających, przy czym gatunki będące na stanie zoo są prezentowane możliwie szeroko. ZOO jest udostępnione do zwiedzania przez cały rok w godz. 10:00-19:00 (informacja ze strony internetowej). Wyjątek stanowią m.in. zwierzęta w uzasadnionych przypadkach wynikających, w szczególności z przyczyn hodowlanych np. konieczności odosobnienia.

Pomieszczenia i wybiegi ze zwierzętami są zaopatrzone w opisy gatunków oraz inne tablice

informacyjne. Indywidualne tabliczki zawierają nazwę gatunkową oraz m.in.: opis gatunku, występowanie, pożywienie, rozmnażanie oraz ciekawostki. Tabliczki są aktualizowane i wymieniane w miarę potrzeb (dokumentacja fotograficzna).

Zwrócono uwagę na zabezpieczenie ogrodu zoologicznego oraz pomieszczeń, w których przetrzymywane są zwierzęta. Teren ZOO jest chroniony przed dostępem osób postronnych, zastosowano zabezpieczenia (ogrodzenia, monitoring) oraz tablice informacyjne mające zapewnić bezpieczeństwo zwiedzającym. Zastosowano rozwiązania techniczne mające zapewnić komfort pracy i bezpieczeństwo pracowników w czasie obsługi zwierząt i sprawowanej opieki weterynaryjnej (np. w pomieszczeniu dla lwów – dok. fotograficzna), a także zróżnicowane zabezpieczenia przed wydostawaniem się zwierząt poza przeznaczone dla nich pomieszczenia i wybiegi (np. pastuchy elektryczne, dach z siatki) (dok. fotograficzna). Zapisy dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i zwierząt zawarte są również w regulaminie zamieszczonym przy wejściu na teren ZOO (dokumentacja fotograficzna).

W ramach statutowych celów działalności ogrodów zoologicznych, ZOO w Lisowie współpracuje z:

- Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie w zakresie organizacji praktyk dla studentów Wydziału Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie;
- Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu z [REDAKTOWANE]

W chwili obecnej ZOO w Lisowie nie uczestniczy w Europejskim Programie Hodowli w oparciu o Księgę Rodowodową (ESB) ani w Europejskim Programie Ochrony Gatunków (EEP). Niemniej jednak czynione są starania o dopuszczenie do udziału w programie EEP. Ogród uzyskał zgodę koordynatora Peter Galbusera, Research Coordinator - Antwerp Zoo Centre for Research and Conservation na hodowlę Mexican military macaw (*Ara militaris mexicana*). Ptaki te mają być przekazane do Leśnego Zacisza z ZOO w Zamościu.

W ogrodzie zoologicznym przetrzymywane są zwierzęta pochodzące z wiadomego źródła, właściciel posiada umowy depozytu czy sprzedaży gdzie widnieje informacja skąd zwierzę przybyło, czy było urodzone w niewoli oraz paszporty dla zwierząt. Zwierzęta w ZOO są znakowane (chipami) i prowadzona jest ich ewidencja, obejmująca także ich pochodzenie.

W ramach edukacji na terenie ZOO rozmieszczone są tablice informacyjne dot. poszczególnych gatunków zwierząt przetrzymywanych w zoo. Ponadto w okolicach miejsc wypoczynku na terenie ZOO takich jak place zabaw, ławeczki umieszczono również tablice edukacyjne zawierające m.in. opisy gromad zwierząt: ssaki, ptaki, gady, ryby i owady oraz przedstawiające zegar ptaków, zaprezentowano różne typy budek lęgowych dla ptaków (dokumentacja fotograficzna).

W ramach działalności edukacyjnej ogrodu zoologicznego w Lisowie, przyjmowane są wycieczki szkolne dzieci i młodzieży w różnych grupach wiekowych. Właściciel ani jego personel nie oprowadza wycieczek po terenie ZOO. Edukacji służą tabliczki zawierające opisy zwierząt (przykładowe opisy tablic na temat przebywających zwierząt przedstawia dokumentacja fotograficzna) oraz pozostałe tablice zawieszane na ogrodzeniach wybiegów i klatek jak również informacje zamieszczone przed wejściem na teren ogrodu.

Na terenie ogrodu znajdują się miejsca zadaszone z miejscami do spożywania posiłków przeznaczone dla wycieczek szkolnych, które można wykorzystać również jako miejsca do przeprowadzenia zajęć edukacyjnych.

ZOO posiada własną stronę internetową, gdzie zamieszczane są aktualności oraz zaprezentowano przetrzymywane zwierzęta – zamieszczono zdjęcia wraz z opisem poszczególnych zwierząt.

Zwierzęta są utrzymywane w wystarczających warunkach dla zapewnienia spełnienia ich podstawowych potrzeb biologicznych z uwzględnieniem ich uwarunkowań socjalnych, potrzeb żywieniowych, aktywności sezonowej itp. Wybiegi dla poszczególnych grup zwierząt są lokalizowane z uwzględnieniem warunków terenowych występujących w ZOO – rodzaj podłoża występowanie lub też nie drzew na wybiegu (namiastka warunków leśnych) oraz ich naturalnych potrzeb i uwarunkowań np. wyposażone są w kamienie pozwalające na naturalne ścieranie kopyt,

w przypadku np. arui, muflonów, zebr oraz w miejsca z wodą – bajorka, stawiki pozwalające zwierzętom na relaks, kąpiele błotne. Zgodnie z informacją właściciela wybiegi i pomieszczenia są planowane i organizowane celowo z przekroczeniem minimalnych wartości wskazanych w rozporządzeniu określającym warunki przetrzymywania zwierząt w ogrodach zoologicznych w celu zapewnienia możliwości przetrzymywania ewentualnego przychówku młodych osobników.

ZOO w Lisowie prowadzi ewidencję zwierząt w postaci kartotek papierowych oraz posiada zbiorcze listy zwierząt. Zgodnie z przekazaną przez właściciela „Listą zwierząt Ogrodu Zoologicznego Leśne Zacisze na lato 2019 r.” ilość zwierząt przebywających w ogrodzie wynosi 109 gatunków.

9. Wnioski.

1. Ogród Zoologiczny w Lisowie posiada niezbędną dokumentację dotyczącą jego działalności.
2. ZOO w Lisowie prowadzi dokumentację hodowlaną zwierząt za pomocą kartotek papierowych.
3. Na terenie przedmiotowej placówki funkcjonuje pomieszczenie do opieki weterynaryjnej oraz zapewniona jest stała opieka weterynaryjna.
4. Pomieszczenia dla zwierząt spełniają wymogi w sprawie hodowli i utrzymania poszczególnych grup zwierząt w ogrodzie zoologicznym.
5. Zwierzętom przebywającym na terenie ww. ogrodu zapewnia się odpowiednie, dostosowane do ich potrzeb warunki bytowe. Zwierzęta są w dobrej kondycji.
6. W trakcie kontroli nie stwierdzono zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.

10. Zalecenia.

1. Nawiązanie szerszej współpracy z placówkami oświatowymi w celu umożliwienia prowadzenia badań naukowych, praktyk studenckich itp.
2. Wprowadzenie do oferty zoo edukacji np. poprzez organizowanie prelekcji o zwyczajach zwierząt, promowaniu właściwych zachowań w trakcie zwiedzania; lekcji biologii w ZOO, zielonych szkół itp.

Niniejszy protokół sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach i przed podpisaniem odczytano.

Integralną część protokołu stanowią załączniki i dokumentacja fotograficzna.

Kielce, dnia 6 grudnia 2019 r.

.....
.....

Właściciel ZOO w Lisowie

.....
.....

.....
.....

Kontrolujący

Załączniki:

1. Dokumentacja dotycząca opieki weterynaryjnej:
 - a) Kopia umowy współpracy z dnia 29.11.2019 r. z Gabinetem Weterynaryjnym ██████████ S ██████████ – dot. świadczenia usług lekarsko-weterynaryjnych w zakresie hodowli ptaków;
 - b) Kopia umowy współpracy zawarta w dniu 17.09.2018 r. z Przychodnią Weterynaryjną „SAFARI” ██████████ – obejmująca świadczenie usług z zakresu obsługi lekarsko – weterynaryjnej ośrodka hodującego zwierzęta na potrzeby pokazów w miejscowości Lisów.
2. Kopia decyzji Nr260428290/1/17, znak PIW-ZK.530.1.6.2017 z dnia 27.02.2017 r. w sprawie nadania nr identyfikacyjnego w odniesieniu do działalności polegającej na transporcie zwierząt kręgowych oraz wpisie do Rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną.
3. Raport kondycji zwierząt w ZOO Leśne Zacisze – czerwiec 2018 r.
4. Kopia umowy z dnia 28.05.2018 r. z firmą Sari Polska Sp. z o.o. na odbiór, transport i unieszkodliwianie padłych sztuk zwierząt nieobjętych dopłatą ARiMR.
5. Kopia rejestru zgłoszeń padłych kóz.
6. Roczny plan działań profilaktycznych na poszczególnych działach ZOO Leśne Zacisze.
7. Kopie przykładowych kartotek zwierząt (gwanako, arui, oryks szablrogi).
8. Kopie zaświadczeń dot. stanu zdrowia zwierząt:
 - a) kob sniady z dnia 30.04.2019 r.,
 - b) alpaka z dnia 15.01.2017 r.,
 - c) sitatunga z dnia 29.12.2017 r.
9. Kopie zaświadczeń o urodzeniu zwierząt w niewoli/hodowli:
 - a) oryks szablrogi (1 szt.) z dnia 19.11.2015 r.,
 - b) bernikle rdzawoszyje (10 st.) z dnia 29.08.2016 r.,
 - c) olśniaki himalajskie (3 szt.) z dnia 02.09.2016 r.
10. Kopie urzędowych świadectw pochodzenia zwierząt:
 - a) papuga kozia z dnia 25.07.2013 r.,
 - b) papuga królewska 15.07.2015 r.
11. Kopie umów, protokołów przekazania zwierząt do ZOO w Lisowie:
 - a) uistiti białoucha (2 szt.) z dnia 12.04.2017 r.,
 - b) serwal (1 szt.) z dnia 08.11.2017 r.
12. Kopia porozumienia z Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie w zakresie organizacji praktyk dla studentów Wydziału Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.
13. Kopia wyników badań lwa przeprowadzonych przez Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Katedra Chorób Wewnętrznych, Klinika Koni, Psów i Kotów.
14. Kopia sprawozdania z badań przeprowadzonych przez Państwowy Instytut Weterynaryjny, Państwowy Instytut Badawczy w Puławach.
15. Kopia sprawozdania z badań przeprowadzonych przez Zakład Higieny Weterynaryjnej w Kielcach.
16. Kopia faktury za karmę dla zwierząt kopytnych, kangurów, wielbłądów.
17. Kopia listy zwierząt w ZOO wg stanu na dzień: lato 2019 r.
18. Dokumentacja fotograficzna.